

Inese Helmane LV portāls

01. februārī, 2022 Lasīšanai: 11 minūtes

Pašvaldību saistošie noteikumi: to izvērtēšanas un apturēšanas kārtība

---

FOTO: Freepik

Pašlaik saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 45. pantu jebkuras pašvaldības domes pieņemtie saistošie noteikumi un to paskaidrojuma raksti triju darba dienu laikā pēc to parakstīšanas ir jānosūta atzinuma sniegšanai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai (VARAM), kas ne vēlāk kā mēneša laikā no saistošo noteikumu saņemšanas izvērtē to

tiesiskumu un nosūta pašvaldībai attiecīgu atzinumu. Taču, ja saistošie noteikumi izdoti nelikumīgi, to darbību ar motivētu rīkojumu var apturēt vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs.

ĪSUMĀ

Pašvaldības lēmumiem jāatbilst Satversmei, likumam “Par pašvaldībām” un citiem likumiem, kā arī Ministru kabineta noteikumiem.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija atzinuma sniegšanai gadā saņem ap 1500 pašvaldību saistošo noteikumu.

Kopš 2017. gada ministrs ar rīkojumu ir apturējis deviņu saistošo noteikumu darbību.

Ja ministrs ir izdevis rīkojumu par saistošo noteikumu vai to punktu darbības apturēšanu, pašvaldībai ir tikai divas izvēles – piekāpties VARAM vai vērsties Satversmes tiesā.

Saeimā uz otro lasījumu tiek izskatīts jaunais likumprojekts “Pašvaldību likums”, kas paredz nedaudz mainīt pašvaldību saistošo noteikumu pieņemšanas kārtību, nosakot jomas, kurās obligāti nepieciešams ministrijas atzinums.

Pašvaldības dome ir atbildīga par saistošo noteikumu atbilstību augstāka juridiskā spēka normatīvo aktu prasībām. [Likuma “Par pašvaldībām” 41. pants](#) nosaka: “Pašvaldības lēmumiem jāatbilst Satversmei, šim likumam un citiem likumiem, kā arī Ministru kabineta noteikumiem.” Pašvaldībai kā atvasinātai publiskai personai ir tieši jāatbild par tās izdoto ārējo normatīvo aktu tiesiskumu, uzsver VARAM.

Atzinuma sniegšanai VARAM gadā saņem apmēram 1500 saistošo noteikumu, savukārt kopš 2017. gada ministrs ar rīkojumu ir apturējis deviņu saistošo noteikumu darbību.

Pēdējie no tiem ir plašāk izskanējušie lēmumi atcelt Ķekavas novada domes aizliegumu organizēt azartspēles tās administratīvajā teritorijā un Jūrmalas valstspilsētas ieceri saglabāt iebraukšanas maksu visu gadu.^①

Pašlaik notiek izvērtēšanas process Rīgas domes 2021. gada 29. decembra saistošajiem noteikumiem Nr. 112 “Par teritoriālajām zonām siltumenerģijas ražošanas veida izvēlei un prasībām iekārtu uzskaitē”, kas paredz būtiski ierobežot jaunu gāzes apkures katlu uzstādīšanu galvaspilsētas mājokļos. Ministrijas atzinuma sniegšanas termiņš ir plānots 2022. gada 4. februāris.

Noteikumus izdod divos gadījumos

Pašvaldībām ir tiesības izdot saistošos noteikumus divos gadījumos:

ja tas nepieciešams pašvaldības autonomo funkciju izpildei (pašvaldības autonomās funkcijas uzskaitītas likuma “Par pašvaldībām” 15. pantā)

vai

ja tas īpaši paredzēts kādā normatīvajā aktā (visplašākais uzskaitījums ietverts likuma “Par pašvaldībām” 43. pantā, tomēr tas nav izsmelošs, un deleģējums var būt formulēts arī kādā citā speciālajā normatīvajā aktā).

Vai saistošie noteikumi ir nepieciešami, lai izpildītu kādu no pašvaldības autonomajām funkcijām, sākotnēji vērtē pašvaldība, bet vēlāk uzraudzības procesā VARAM, skaidro zvērinātu advokātu biroja “CersJurkāns” juriste **Inga Bite**. Pamatojumam, uz kura balstās attiecīgie saistošie noteikumi (juridiskā valodā – deleģējumam), ir jābūt īpaši noteiktam saistošo noteikumu ievaddaļā, lai tas būtu katram saprotams.

Izvērtē mēneša laikā

Likuma “Par pašvaldībām” 45. pants nosaka, ka VARAM ne vēlāk kā mēneša laikā no saistošo noteikumu saņemšanas ir jāizvērtē pašvaldības pieņemto saistošo noteikumu tiesiskums un jānosūta pašvaldībai attiecīgs atzinums.

Ja VARAM atzinumā nav izteikti iebildumi par pieņemto saistošo noteikumu tiesiskumu vai pašvaldībai likumā noteiktajā termiņā atzinums nav nosūtīts, pašvaldība tos drīkst publicēt.

Ja saņemts VARAM atzinums, kurā pamatots saistošo noteikumu vai to daļas pretiesiskums, pašvaldības domei jāprecizē saistošie noteikumi atbilstoši atzinumā norādītajam. Ja pašvaldības dome nepiekrīt atzinumam pilnībā vai kādā tā daļā, domei savā lēmumā jāsniedz atbilstošs pamatojums, kā arī jāpublicē saistošie noteikumi.

Vai “četrus acu” princips ir noderīgs

Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) padomniece juridiskajos jautājumos **Kristīne Kinča** atzīst, ka līdz šim pieņemto kārtību, ka saistošie noteikumi pēc to pieņemšanas jānosūta VARAM izvērtēšanai jeb atzinuma sniegšanai, pašvaldības ievēroja. Šāda kārtība nodrošina “četrus acu

principu” un to, ka ministrija tādējādi īsteno pārraudzības funkciju, bet neierobežo arī pašvaldības tiesības izdot tādus saistošos noteikumus, kuri atbilst vietējās teritorijas vajadzībām.

Taču, vai šāds “četrus acu princips” ir noderīgs, pašvaldību un dažādu ekspertu viedokļi dalās – valda arī uzskats, ka šādā veidā ir ierobežota pašvaldības iespēja patstāvīgi lemt par saistošo noteikumu saturu un tādu saistošo noteikumu izdošanu, kuri vislabāk atbilstu attiecīgās teritorijas vajadzībām.

K. Kinča norāda: “Šis risinājums nav optimāls, jo juridisku traktējumu dēļ var rasties saistošo noteikumu publicēšanas kavējums. Šīs kārtības negatīvā puse – dažkārt no VARAM tiek saņemti pretrunīgi atzinumi dažādām pašvaldībām par vienas jomas saistošajiem noteikumiem, pat tādos gadījumos, kad pašvaldība savus saistošos noteikumus ir sagatavojusi līdzīgi, par kuriem ministrija jau ir sniegusi savu pozitīvo atzinumu.”

Var apturēt ar ministra rīkojumu

Likuma “Par pašvaldībām” 49. pants nosaka, ka nelikumīgu domes izdoto saistošo noteikumu vai citu normatīvo aktu, vai to atsevišķu punktu darbību, izņemot šī likuma 47. panta kārtībā pieņemto lēmumu darbību, ar motivētu rīkojumu var apturēt vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs. Rīkojumā jānorāda konkrēto saistošo noteikumu vai cita normatīvā akta punkti, kuri atceļami kā nelikumīgi, vai jānorāda, ka atceļami saistošie noteikumi vai cits normatīvais akts kopumā.

I. Bite: “Tas nozīmē, ka noteikumi vai to punkti, kurus ministrs apturējis, nedarbojas, – tie nav piemērojami, kamēr jautājums ir galīgi izlemts.

Juridiski izsakoties, apturētie saistošie noteikumi ir stājušies spēkā pēc to publicēšanas, tomēr tie nav piemērojami laikā, kad norisinās strīds un noteikumu vai to punktu darbība ir apturēta.”

Jāsniedz pieteikums Satversmes tiesā

Likuma “Par pašvaldībām” 49. pants nosaka: “Domes priekšsēdētājam divu nedēļu laikā pēc vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojuma saņemšanas jāsasauca domes ārkārtas sēde, kurā jāizskata jautājums par attiecīgo saistošo noteikumu vai cita normatīvā akta, vai to atsevišķu punktu atcelšanu.

Ja dome nepieņem lēmumu par attiecīgo saistošo noteikumu vai cita normatīvā akta, vai to atsevišķu punktu atcelšanu, tai triju mēnešu laikā pēc ministra rīkojuma saņemšanas jāiesniedz Satversmes tiesā pieteikums par ministra rīkojuma atcelšanu. Šajā gadījumā ministra rīkojums par domes saistošo noteikumu vai cita normatīvā akta, vai to atsevišķu punktu darbības apturēšanu saglabā savu spēku līdz Satversmes tiesas sprieduma pasludināšanai.”

“Ja ministrs jau ir izdevis rīkojumu par saistošo noteikumu vai to punktu darbības apturēšanu, tas nozīmē, ka viens “diskusiju aplis” jau ir noslēdzies un ir skaidrs, ka tiešā veidā starp VARAM un pašvaldību kompromiss, visticamāk, netiks panākts. Pašvaldībai ir tikai divas izvēles. Viena – piekāpties VARAM, atceļot vai nu visus apturētos noteikumus, vai, ja apturēti tikai atsevišķi punkti, tad šos punktus. Otra – vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā,” skaidro juriste.

Jānorāda, ka VARAM ministrs noteikumus vai to punktus aptur, bet tie saglabā savu spēku. Pašvaldība, ja tā izlemj piekāpties VARAM, šos

noteikumus vai punktus atceļ, kas nozīmē, ka tie zaudē spēku. Apturēšana ir pagaidu risinājums, kamēr atcelšana – galīgais atrisinājums.

LPS padomniece norāda: “Satversmes tiesa ir lēmusi gan par labu pašvaldībām, gan par labu VARAM ministram. Latvijas tiesību sistēmā vienīgā institūcija, kas var pateikt, vai kāda tiesību norma neatbilst kādai citai tiesību normai, ir Satversmes tiesa. Līdz ar to esošā kārtība ir apmierinoša.”

Top jauns likums

Saeimā uz otro lasījumu tiek izskatīts jaunais likumprojekts “**Pašvaldību likums**”, kas paredz nedaudz mainīt pašvaldību saistošo noteikumu pieņemšanas kārtību, nosakot jomas, kurās obligāti nepieciešams VARAM atzinums, savukārt pārējās jomās VARAM atzinumus sniegs izlases kārtībā, atklāj K. Kinča.

Likumprojektā ietverts regulējums par pirmsskontroles saglabāšanu tikai attiecībā uz tiem saistošajiem noteikumiem, kas tiek izdoti saistībā ar mazaizsargātām iedzīvotāju mērķgrupām – sociālās drošības un bērnu tiesību aizsardzības jomās (tai skaitā par atbalstu bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem) –, skaidro VARAM.

Vienlaikus paredzētas arī tiesības šādu saistošo noteikumu pirmspārbaudē iesaistīt atbildīgās nozares ministrijas (gan pašvaldībai, gan VARAM), tādējādi nodrošinot, ka tiek vērtēta arī saistošo noteikumu satura atbilstība nozares kopējiem mērķiem.

Ko paredz jaunais Pašvaldību likumprojekts

K. Kinča: “Pie jaunās kārtības, protams, būs lielāka pašvaldības atbildība, bet kā vietējam likumdevējam tā ir pašvaldības prerogatīva izdot saistošos noteikumus. Saistošo noteikumu tiesiskuma kontrole nemainās, un arī iespēju pašvaldībai aizstāvēt savu saistošo noteikumu tiesiskumu Satversmes tiesā jaunais likums nemaina.”

- ① 2021. gada 21. decembra rīkojums Nr. 1-2/11040 “Par Ķekavas novada domes 2021. gada 8. septembra saistošo noteikumu Nr. 22/2021 “Par azartspēļu organizēšanu Ķekavas novadā” darbības apturēšanu” un 2021. gada 16. decembra rīkojums Nr. 1-2/168 “Par Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības domes 2021. gada 30. septembra saistošo noteikumu Nr. 38 “Grozījumi Jūrmalas pilsētas domes 2017. gada 12. janvāra saistošajos noteikumos Nr. 1 “Par transportlīdzekļu iebraukšanu īpaša režīma zonā Jūrmalas pilsētas administratīvajā teritorijā” ” darbības apturēšanu”.

TIESĪBU AKTI UN PROJEKTI

© "LV portāla" saturu aizsargā autortiesības. Izlasi par iespējām to izmantot!

Pašvaldības

Kā top likums

Dome

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Latvijas Pašvaldību savienība

